

فرصت‌های جهانی شدن

● دستیابی به جدیدترین
اطلاعات در آموزش و پرورش

دانش‌آموزان قرن بیست و یکم عضو جامعه سازمان یافته‌ای هستند که به مجموعه‌ای از آموزش‌ها و مهارت‌های سازمان‌دهی گروه‌های رسمی و غیررسمی در راستای رشد درک فناوری و بهره‌گیری از آن در تنظیم خط‌مشی‌ها و سیاست‌های آموزشی نیاز دارند.

شهروندان آتیه نیازمندند که برنامه زندگی خودشان را با خط‌مشی‌های نوگرایانه از یک سو و رعایت اصول ارتقای کیفیت یادگیری، کمک به ایجاد برابری آموزشی و اعتلای اثربخشی از سوی دیگر، هماهنگ کنند. شهروندانی که توانایی استفاده از اینترنت را دارند، به راحتی می‌توانند اطلاعات روزآمد را از همه جای جهان دریافت و متقابلاً اطلاعاتی نو تولید کنند و در اختیار دیگران قرار دهند.

رسانه‌های جدید مرزها را شکسته‌اند. اطلاع‌رسانی به‌شبهه جدید سبب شکستن انحصار رسانه‌های داخلی شده است و افراد را قادر می‌سازد منبع اطلاعاتی خویش را تعیین کنند. افزایش سرعت اطلاع‌رسانی و استفاده بیشتر از فناوری پیشرفته ارتباطات، باعث ایجاد فرصت‌های بیشتر و مناسب‌تر برای رسیدن آموزش و پرورش ایران به اهداف خود می‌شود (کریمی‌پور، ۱۳۸۱: ۵۲).

● اهمیت یافتن اصل اخلاق

از آنجا که در روند جهانی شدن ارتباطات رشد و پیشرفت می‌کند و افراد از سراسر دنیا با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و بیشتر در معرض شناخت و ارتباط با سایر افراد جهان قرار می‌گیرند، لذا تفاهمات بین‌المللی ضرورت می‌یابد و «یادگیری برای با هم زیستن» به هدفی مهم در آموزش و پرورش تبدیل می‌شود.

برای نظام آموزشی کشور

کلیدواژه‌ها: فرصت‌ها و تهدیدها، جهانی شدن، نظام آموزشی، چندفرهنگی شدن

اشاره

در شماره قبل گفتیم که در جهان امروز، سرعت و گستردگی تغییر و تحولات به‌وجود آمده در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، فرصت‌ها و تهدیدهای بسیاری را به‌وجود آورده که گریزی از آن‌ها نیست و می‌توانند به‌نوعی تأثیرات مثبت یا منفی خود را در ابعاد گوناگون زندگی بشر به‌جا بگذارند. اما نکته قابل تأمل آن است که آیا ما باید همیشه فرصت را فرصت و تهدید را تهدید تلقی کنیم؟ در این راستا، به مفهوم جهانی شدن، فرصت‌ها و تهدیدهایی که بر آموزش و پرورش تأثیر می‌گذارند، اشاره کردیم. در این بخش از مقاله فرصت‌های جهانی شدن، اهمیت اخلاق در جهانی شدن، الکترونیکی شدن آموزش و تهدیدهای جهانی شدن را توضیح می‌دهیم.

جهانی‌شدن، نظام عرضه‌دهندگی و الگوریتمی اطلاعات را به نظام عرضه‌دهندگی اطلاعات تبدیل می‌کند

دیگری به وجود نیاید، هویت ملی، امکان شکل‌گیری ندارد. درباره جهانی‌شدن، مسئله نگران‌کننده، رشد تک فرهنگی است؛ فرهنگی که رسانه‌های جهانی غرب و شبکه‌های روابط عمومی آن‌ها تبلیغ می‌کنند؛ فرهنگی که به مردم دیکته می‌کند چه بپوشند، چه بخورند، چگونه زندگی و چگونه فکر کنند.

۲. تهدید روندهای مربوط به تربیت دینی در ایران

در جوامع اسلامی، باورهای دینی و نظام ارزشی اسلام بخش مهمی از هویت مسلمانان را شکل می‌دهد. این هویت خواه‌ناخواه در درون مرزهای اعتقادی و دینی تعریف می‌شود و نوعی خط‌کشی و مرزبندی بین خود و بیگانه را مطرح می‌سازد. هر چند تفسیرها و قرائت‌های متفاوت از اسلام در این زمینه تفاوت‌های جدی دارد، اما این تفاوت‌ها صرفاً پرنرنگ‌شدن یا کم‌رنگ‌شدن مرز خودی و بیگانه را نشان می‌دهند؛ هر چند در اصل اینکه بالاخره دین و باورهای اسلامی بخشی از هویت جوامع اسلامی را تشکیل می‌دهد، اجماع نظر وجود دارد. با پذیرش این نکته، هر چند تفسیر تکثرگرایانه (پلورالیستی) مطلق از اسلام را اتخاذ کنیم، باز هم نوعی تعارض با هویت مطرح در فرایند جهانی‌شدن و زدودن مرزهای اعتقادی و مذهبی جوامع داریم و احتمالاً چالش‌آورترین بخش جهانی‌شدن نسبت به اسلام و اندیشه دینی، خود فرهنگ و اندیشه است. این امر از یک طرف، از نقش زیربنایی فرهنگ نسبت به دیگر ساختارهای اجتماعی ناشی می‌شود و از سوی دیگر، بخش مهمی از فرهنگ متشکل از نظام ارزشی، هنجارها و باورهای دینی جامعه است. بنابراین، آموزش و پرورش در جهت استقرار تربیت اسلامی،

تعلیم و تربیت کشورمان، شکافتن مرزها و حلقه‌های بسته دانش و اصلاح زوایای معرفت‌شناختی آن است. یکی از نیازهای دانش‌آموزان در نظام‌های آموزشی دنیا، از جمله ایران، عرضه الگوریتمی و هندسی دانش و اطلاعات به آن‌هاست؛ آن‌گونه که سرشت نظام آموزشی یک کشور اقتضا می‌کند. البته اگر چه این یک واقعیت مسلم و حق مفروض برای نظام‌های آموزشی هر کشوری است که دانش‌آموزان را مطابق آرمان‌های خود تربیت کند، اما این به معنی هندسی کردن و محدود کردن نظام عرضه اطلاعات نیست. ورود به دنیای فراخ معرفتی از جمله نیازهای طالبان معرفت در عصر کنونی، پیشرفت‌های عظیمی را در پی خواهد داشت و این همان فرصتی است که جهانی‌شدن در اختیار نظام آموزشی ما می‌گذارد. به عبارت دیگر، جهانی‌شدن، نظام عرضه هندسی و الگوریتمی اطلاعات را به نظام عرضه دیالکتیکی اطلاعات تبدیل می‌کند.

تهدیدهای جهانی‌شدن

در راستای جهانی‌شدن، آموزش و پرورش از حالت ارزشی و دینی خارج و نقش اخلاقیات دینی در تدوین اهداف و محتوای آموزشی کمرنگ می‌شود. همچنین، هویت و فرهنگ ملی ضعیف می‌شود. از جمله تهدیدها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

۱. تک‌فرهنگی شدن و تضعیف فرهنگ‌های بومی

هویت ملی آن ویژگی است که ملت‌ها را قابل شناسایی می‌کند. هویت ملی ابزار برای تفکیک یک ملت از ملت دیگر، با تکیه بر آگاهی مشترک حول مفهوم یا مفاهیم تعریف شده جمعی است و تا زمانی که آگاهی مشترکی برای تفکیک خود از

یادگیری برای با هم زیستن مستلزم یادگیری چگونگی ابزار وجود و برقراری ارتباط به شکلی مؤثر با دیگران و نیز به معنای آموختن حس مسئولیت و سهیم‌کردن دیگران و مستلزم یادگیری همکاری با آنان است. از این رو، شناخت سایر فرهنگ‌ها و نحوه ارتباط با آن‌ها ضرورتی می‌یابد و می‌تواند به عنوان فرصتی در دست آموزش و پرورش ایران قرار گیرد.

● الکترونیکی شدن آموزش

آموزش الکترونیکی تصویری از رشد آموزش‌های مشارکتی و شخصی در مقایسه با آموزش سنتی است؛ همچنان که تجارت الکترونیکی شکل توسعه یافته تجارت در مقایسه با تجارت سنتی است. این نظام آموزشی به دلیل داشتن امتیازات زیاد می‌تواند ضرورت اجتناب‌ناپذیر و راه‌حل منطقی برای نظام آموزشی باشد. از جمله نکات مثبت آموزش الکترونیکی می‌توان به رشد کیفیت آموزش و پرورش، کاهش هزینه‌ها و تسهیل شدن انواع آموزش‌ها و ایجاد مدارس مجازی اشاره کرد. همه این موارد باعث افزایش راندمان آموزشی خواهد شد. آموزش و پرورش کشور ما نیز می‌تواند از این امکان جدید آموزشی به عنوان فرصتی مناسب برای بهبود کیفیت خود بهره گیرد. شکستن مرزهای زمانی و مکانی از خصایص آموزش‌های الکترونیکی است که خود فایده‌هایی را نصیب نظام آموزشی ما می‌کند، از جمله گسترش فعالیت‌های آموزشی هم‌زمان در کشور، انتقال سریع اطلاعات در تمامی مدارس به صورت آنلاین و حذف روش‌های کم بهره آموزشی.

● شکافت حلقه‌های بسته دانش

یکی از نتایج مفید و فرصت‌ساز جهانی‌شدن برای

از جمله نکات مثبت آموزش الکترونیکی می توان به رشد کیفیت آموزش و پرورش، کاهش هزینه ها و تسهیل انواع آموزش ها و ایجاد مدارس مجازی اشاره کرد

«دیگران» و «غریبه ها» ارتباط برقرار و اطلاعات مبادله می کنند. این شیوه اطلاع رسانی، فرهنگ خاصی را ترویج می کند و مخاطبان (مصرف کنندگان) اندک اندک بیش از آنکه خود را متعلق به قوم، فرهنگ و کشور خاصی بدانند، خود را انسانی با تابعیت جهانی و بین المللی خواهند نامید. در همین راستا، مهاجرت به کشورهای دیگر زیاد شده است. این پدیده هر چند باعث شناخت بیشتر سایر فرهنگ ها و آشنایی بیشتر با آنها می شود، ولی چالشی را در زمینه آموزش، مدارس و کلاس های چندفرهنگی ایجاد می کند که خود می تواند مشکلاتی برای آموزش و پرورش ایجاد کند. از جمله نیاز به معلمانی توانا و آشنا با زبان و ویژگی های فرهنگ سایر کشورها و برنامه ریزی هایی برای کاهش مشکلات ناشی از این سبک آموزش. همچنین، این گونه آموزش ها کیفیت را در نظام آموزش و پرورش کشورها تحت الشعاع قرار می دهد. هویت که مقوله ای فرهنگی، ملی و محلی است، به مقوله ای جهانی تبدیل می شود. خود این تبدیل محصول حضور در کلاس های چند فرهنگی است.

نتیجه گیری

در پایان می توان چنین برداشت کرد که نظام آموزشی کشور ما، همگام و همسو با سایر نظام های آموزشی دنیا، در معرض فرایند جهانی شدن قرار گرفته و می گیرد. لذا باید از فرصت هایی که جهانی شدن پیش روی آموزش و پرورش قرار می دهد، استفاده کرد و برای کاهش آثار منفی آن تدابیری اندیشید تا علاوه بر حفظ میراث فرهنگی و سایر ویژگی های بومی، ویژگی های فردی نیز در دانش آموزان رشد یابد و هم زمان به شناخت جهان و سایر فرهنگ ها قادر شوند.

مهم ترین تهدید علیه زبان ملی و محلی قلمداد شود. از آنجا که تمامی کانال های ارتباطی دنیا و رسانه های جهانی تنها به چند زبان خاص تعلق دارند و سایر زبان ها برای ارتباط برقرار کردن با افراد در گوشه و کنار دنیا ملزم به برقراری ارتباط با این زبان ها هستند، لذا این مهم می تواند تهدیدهای عمده ای را برای زبان های دیگر از جمله فارسی ایجاد کند، به طوری که به مرور کارایی خود را از دست بدهد و رو به زوال نهد.

از این رو، برنامه ریزان، به خصوص سازمان های آموزشی، باید تلاش بیشتری وقف این مهم کنند تا زبان فارسی نیز جایگاه خود را بیابد و کاربردهای بیشتری داشته باشد.

۴. چند فرهنگی شدن

روش جدید اطلاع رسانی به نوبه خود موجب آگاهی های جدید می شود و انسان های خلاق می آفریند. اطلاعاتی که در عصر دوم رسانه ها تولید و عرضه می شوند، غالباً مخاطبان بین المللی دارند. انسان های بی شماری با

ابتدا علاقه های ایدئولوژیک پنهان در مواد آموزشی، روش های تدریس، عناصر فضاهای آموزشی و به تعبیری برنامه پنهان را شفاف می سازد و سپس بر مبنای ارزش ها و اصول اسلامی، آنها را در جهت علائق ایدئولوژیک اسلامی متحول و به تدوین نظام جدیدی از تربیت دینی اقدام می کند. ناگفته پیداست، گرچه این امر مستلزم صرف هزینه های فراوان مادی و انسانی برای برنامه ریزی و اجراست، ولی گریزناپذیر است (باقری، ۱۳۷۹: ۱۷۷).

۳. تضعیف آموزش زبان

یکی از مواردی که در بحث پیامدهای وسایل الکترونیکی باید آن را جدا از مباحث دیگر فرهنگی و به طور مجزا مدنظر قرار داد، زبان است. در رسانه های الکترونیکی جدید، غالباً زبان انگلیسی سلطه دارد و ناگزیر خود را به همه کشورهای از جمله ایران تحمیل می کند. نفوذ و گسترش زبان انگلیسی از طریق شبکه های تلویزیونی ماهواره ای و اینترنت در جای خود می تواند

* منابع

۱. ایران زاده، سلیمان (۱۳۸۰). جهانی شدن و تحولات استراتژیک در مدیریت و سازمان. مرکز آموزش مدیریت دولتی. تهران.
۲. کریمی پور، محمدرضا (۱۳۸۱). آموزش متناسب با عصر اطلاعات. تکنولوژی آموزشی. فروردین ۱۳۸۱.
۳. باقری، خسرو (۱۳۷۹). تربیت دینی در برابر چالش قرن بیست و یکم. مجموعه مقالات تربیت اسلامی. ج ۳. مرکز تربیت اسلامی. قم.
۴. سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۸۹). فرهنگ آموزش و یادگیری پژوهشی مردم نگارانه با رویکرد تربیتی. انتشارات مدرسه. تهران.